

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Warszawa, dnia 04 sierpnia 2023 r.

Poz. 9085

UCHWAŁA NR LXXIV/589/23 RADY GMINY IZABELIN

z dnia 25 lipca 2023 r.

w sprawie przyjęcia Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Izabelin na lata 2023 – 2026

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 oraz art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40¹⁾) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840²⁾), po uzyskaniu pozytywnej opinii Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie, Rada Gminy Izabelin uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Izabelin na lata 2023 – 2026, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Izabelin.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Przewodnicząca Rady Gminy Izabelin

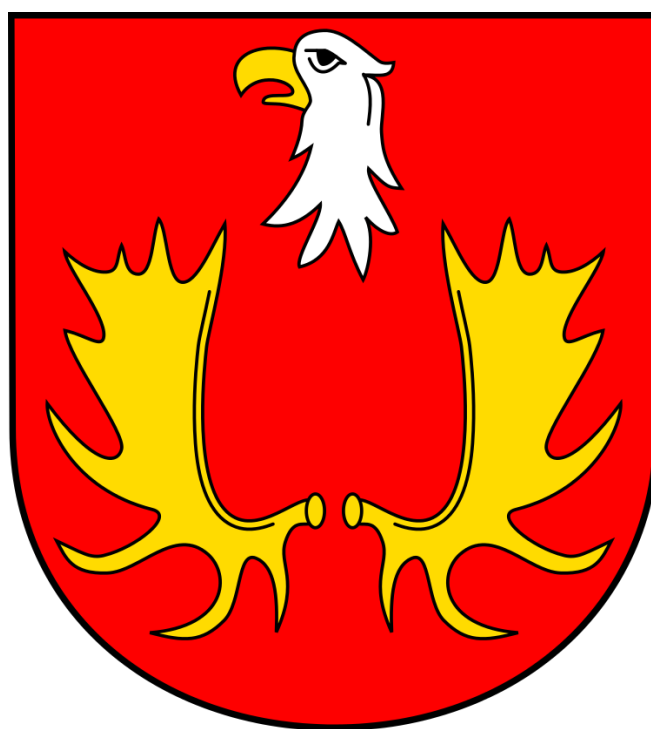
Joanna Białas

¹⁾ Zmiana tekstu jednolitego opublikowana w Dz.U. z 2023 r. poz. 572

²⁾ Zmiana tekstu jednolitego opublikowana w Dz.U. z 2023 r. poz. 951

Załącznik do
uchwały Nr LXXIV/589/23
Rady Gminy Izabelin z
dnia 25 lipca 2023r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY IZABELIN

NA LATA 2023 – 2026

Opracował:
Piotr Najmajer

2022

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	4
1.1. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	5
1.2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	5
2. Uwarunkowania formalno-prawne, instytucjonalne i programowe funkcjonowania ochrony zabytków w Izabelinie	6
2.1. Prawne regulacje problematyki ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	6
2.2. Strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków	12
2.3. Problematyka ochrony zabytków w systemie zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju	13
2.3.1. Relacje gminnego „Programu opieki nad zabytkami” ze strategią rozwoju województwa mazowieckiego	13
2.3.2. Relacje gminnego „Programu opieki nad zabytkami” z planem zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego	16
2.3.3. Najistotniejsze dla gminnego „Programu opieki nad zabytkami” ustalenia „Programu opieki nad zabytkami” województwa mazowieckiego na lata 2012-2015	17
2.4. Wewnętrzne uwarunkowania prawne i programowe ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Izabelin	22
2.4.1. Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego gminy	22
2.4.2. Uwarunkowania wynikające ze strategii rozwoju gminy Izabelin	23
3. Dziedzictwo kulturowe gminy Izabelin	25
3.1. Rys historyczny	25
3.2. Zasoby dziedzictwa kulturowego gminy Izabelin	28
3.2.1. Najcenniejsze zabytki	28
3.2.2. Zabytki nieruchome z terenu gminy Izabelin wpisane do rejestru zabytków województwa mazowieckiego	31
3.2.3. Gminna Ewidencja Zabytków	31
3.2.4. Zabytki archeologiczne	32
3.2.5. Muzea i placówki edukacyjno-wystawiennicze	37
3.2.6. Wartości Niematerialne	37
4. Analiza strategiczna SWOT	39
5. Cele i działania w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego na lata 2023 - 2026 dla gminy Izabelin	40

5.1. Ocena stanu zachowania obiektów i zespołów zabytkowych	40
5.2. Priorytety i cele strategiczne	41
5.3. Cele i działania ustalane w „Programie opieki nad zabytkami dla gminy Izabelin na lata 2023 - 2026 (wraz z terminarzem)	41
5.4. Monitoring realizacji gminnego „Programu opieki nad zabytkami”	47
5.5. Instrumentarium gminnego „Programu opieki nad zabytkami”	47
5.5.1. Instrumenty prawne	47
5.5.2. Instrumenty koordynacji	47
5.5.3. Instrumenty finansowe	48
5.5.4. Instrumenty społeczne	48
5.5.5. Instrumenty kontrolne	48

1. WSTĘP

Gmina Izabelin jest gminą wiejską, leżącą w powiecie warszawskim zachodnim. Wchodzi w skład Obszaru Metropolitalnego Warszawy. Graniczy od północy z gminami Czosnów i Łomianki, od południowego-zachodu – z gminą Leszno, od południa – z gminą Stare Babice, a od wschodu – z Warszawą, do której centrum odległość od granic gminy wynosi około 14 km. Gmina dzieli się na 7 sołectw: Hornówek, Izabelin B, Izabelin C, Laski, Mościska, Sieraków i Truskaw, a liczba jej ludności przekracza 10,5 tysiąca.

Gmina Izabelin leży na Równinie Łowicko-Błońskiej i w Kotlinie Warszawskiej. Powierzchnia gminy wynosi 64,98 km², z czego ponad 78% stanowią lasy i zakrzewienia, a 86% obszaru gminy obejmuje Kampinoski Park Narodowy. W granicach Kampinoskiego Parku Narodowego na terenie gminy Izabelin znajduje się kilka rezerwatów przyrody: Obszar Ochrony Ścisłej Sieraków, Obszar Ochrony Ścisłej Cyganka, Obszar Ochrony Ścisłej Zaborów Leśny, Obszar Ochrony Ścisłej Kalisko oraz Obszar Ochrony Ścisłej im. prof. Romana Kobendzy, który jest jednym z najbardziej wartościowych przyrodniczo rezerwatów w Polsce. Występują w nim m.in. chronione i rzadkie rośliny oraz wiele cennych gatunków fauny, m.in. bobry, łosie, czarne bociany, żurawie, sarny, dziki, borsuki i ptaki drapieżne.

Dla gminy Izabelin, której znacząca większość terenów należy do Kampinoskiego Parku Narodowego szczególnie ważne jest uwzględnianie zasad ochrony przyrody przy planowaniu inwestycji. Istotna jest także zasada dobrej kontynuacji w rozwoju przestrzennym gminy. Powinna się ona wyrażać się w organicznym rozwoju struktur ruralistycznych, niezakłócaniu charakteru ich zabudowy, wpisywaniu się nowych obiektów w ukształtowaną historycznie tkankę przestrzenną.

Niniejszy, kolejny już, „Program opieki nad zabytkami” dla gminy Izabelin ma ułatwić planowe i metodyczne działania władz gminnych na rzecz środowiska kulturowego gminy w latach 2023 - 2026.

1.1. PODSTAWA PRAWNA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

I. Rozstrzygnięcia ustawowe:

a) Art. 5, art. 6 ust. 1, art. 86 Konstytucji RP, które głoszą m.in.:

Rzeczpospolita Polska (...)strzeże dziedzictwa narodowego (...);

Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju; Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa..

b) Art. 7, ust. 1, pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. – Dz. U. 2013 poz. 594), który mówi, że:

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

c) Art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2018 poz. 2067, 2245, z 2019 r. poz. 730.).

W artykule tym znajdujemy:

ust. 1: Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

ust. 3: Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

ust. 4: Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

ust. 5: Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

1.2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny programu opieki nad zabytkami służy poprawie stanu zachowania środowiska kulturowego. Ustala się w nim rozwiązania organizacyjne i finansowe, jak również edukacyjne i wychowawcze, które mają doprowadzić do osiągnięcia tego celu.

Zgodnie z art. 85 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 163 poz. 1568): W krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad

zabytkami określa się, w szczególności cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.

Ustawa precyzuje cele sporządzania programów opieki nad zabytkami w art. 87:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:
 - 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
 - 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
 - 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
 - 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
 - 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
 - 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
 - 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

2. UWARUNKOWANIA FORMALNO-PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I PROGRAMOWE FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTEKÓW W GMINIE IZABELIN

2.1. PRAWNE REGULACJE PROBLEMATYKI OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483)
- 2) ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 2187),
- 3) ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. – Dz. U. 2013 nr 0 poz. 594)

- 4) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku – prawo ochrony środowiska (t.j. – Dz. U. 2013 nr 0 poz. 1232),
- 5) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (t.j. – Dz. U. 2013 nr 0 poz. 627),
- 6) ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (t.j. – Dz. U. 2010 nr 102 poz. 651),
- 7) ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. – Dz.U. 2012 nr 0 poz. 647),
- 8) ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku – prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1186.),
- 9) ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. - Dz. U. 2012 poz. 406),
- 10) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. – Dz. U. 2010 nr 234 poz. 1536).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w ustawach:

- 1) ustawa z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (t.j. – Dz. U. 2012 nr 0 poz. 987),
- 2) ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. – Dz.U. 2012 nr 0 poz. 642).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- 1) ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t.j. – Dz.U. 2011 nr 123 poz. 698).

Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- 1) rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 30, poz. 259)
- 2) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661)
- 3) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. Nr 71, poz. 650)

- 4) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. 2018 r. poz. 1609)
- 5) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 sierpnia 2015 r. w sprawie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury (Dz. U. poz. 1275)
- 6) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 lipca 2015 r. w sprawie nagród za znalezienie zabytków lub materiałów archiwalnych (Dz. U. poz. 979)
- 7) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661)
- 8) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 50, poz. 256)
- 9) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. Nr 89, poz. 510)
- 10) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. poz. 1674)
- 11) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. poz. 110)
- 12) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 5 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2153)
- 13) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. Nr 75, poz. 706)
- 14) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia z dnia 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz. U. Nr 124, poz. 1302)
- 15) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami" (Dz. U. Nr 124, poz. 1304, z późn. zm.)

W myśl art. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem jest: nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z art. 4 niniejszej ustawy:

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; 4) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 3) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 4) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 5) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Natomiast w art. 6 stwierdza się, że:

1. ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
- 2) zabytki ruchome będące w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,
- 3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami
 - d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formy ochrony zabytków określa art. 7:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa

Na mocy art. 16 oraz 17

Rada gminy może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej, na którego terenie (lub jego części) mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia.

Zgodnie z art. 18

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania, strategii rozwoju, planów zagospodarowania

przestrzennego, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji o ustaleniu lokalizacji, warunkach zabudowy oraz o zezwoleniu na realizację inwestycji.

W art. 19

Określa się sposoby uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji opracowań wskazanych w art. 18.

Art. 20

Głosi, że projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Natomiast w Art. 21

Stwierdza się, że ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22

Określa sposoby prowadzenia krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków.

W art. 89

Stwierdza się, że organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Polska przyjęła Konwencję UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sporządzoną w Paryżu dnia 17 października 2003 r. (Dz. U. 2011 nr 172 poz. 1018), na mocy której państwa-strony konwencji zobowiązały się do:

Art. 11

Zdefiniowania różnych elementów niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz zapewnienia jego ochrony

Art. 12

Identyfikacji i inwentaryzacji elementów niematerialnego dziedzictwa kulturowego w postaci rejestrów

Art. 13

Ochrony, rozwoju i promocji elementów niematerialnego dziedzictwa kulturowego Art. 14 i 15
Kształcenia, uświadamiania oraz włączania społeczeństwa w ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego

Art. 16 i 17

Obliguje państwa-strony konwencji do sporządzenia Listy reprezentatywnej niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości oraz Listy niematerialnego dziedzictwa kulturowego wymagającego pilnej ochrony

Art. 18

Ustala sposoby realizacji programów, projektów i działań mających na celu ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego

Art. 19 – 24

Precyzują reguły międzynarodowej współpracy i pomocy mającej na celu ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego

Art. 25 – 28

Omawiają sposób działania Funduszu Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego

2.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTEKÓW

Ważnym elementem planowania strategicznego jest określanie zadań i konstruowanie priorytetów do realizacji celów krótko- i długofalowych. Zadaniem głównym polityki Państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest tworzenie mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury.

Aktualną politykę państwa w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego wyznacza „Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017”, przyjęty Uchwałą Nr 125/2014 Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2014 r. Określa on cele i kierunki działań oraz zadania, jakie powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Jednym ze strategicznych założeń Krajowego programu (przyjętych na etapie prac nad dokumentem i odzwierciedlonych w brzmieniu jednego z celów szczegółowych) jest wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego. Jest ono wyrazem przekonania, że jakościowa przemiana w zakresie ochrony zabytków w Polsce może nastąpić przede wszystkim dzięki łączeniu zasobów, lepszemu sieciowaniu struktur i działań organów ochrony zabytków. Jednocześnie, odwołując się do kompetencji Generalnego Konserwatora Zabytków należy wskazać, iż rolą Krajowego programu jest tworzenie warunków wypracowania rozwiązań modelowych oraz ich upowszechnienie, np. poprzez system konferencji i spotkań z przedstawicielami jednostek

samorządu terytorialnego. Od stopnia zaangażowania tych podmiotów będą zależały realne efekty podejmowanych działań. Ponadto głównymi założeniami Krajowego programu są: uporządkowanie sfery ochrony zabytków nieruchomych, uporządkowanie rejestru oraz podniesienie jakości służb w zakresie realizacji pozostałych zadań w odniesieniu do zabytków nieruchomych (szkolenia, część zadań z podejścia krajobrazowego, wzmocnienie orzecznictwa); dostosowanie prawa i praktyki ochrony zabytków w Polsce do standardów międzynarodowych – ratyfikacja konwencji, ochrona zabytków ruchomych, wdrożenie podejścia krajobrazowego, w tym podkreślenie roli parków kulturowych, jako jednej z kluczowych form ochrony zabytków; wzmocnienie realizacji konstytucyjnej zasady pomocniczości, w szczególności w odniesieniu do zadań realizowanych przy zaangażowaniu obywateli lub skierowanych bezpośrednio do nich; zwiększenie efektywności ochrony lokalnego dziedzictwa kulturowego – poprzez lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w ich otoczeniu; zwiększenie zaangażowania samorządów w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków; działania administracyjne na rzecz zwiększania dostępności obiektów zabytkowych dla osób niepełnosprawnych – likwidowanie barier i łagodzenie uciążliwości związanych z niepełnosprawnością ma istotne znaczenie dla przeciwdziałania wykluczenia tej grupy społecznej z dostępu do dóbr kultury, w tym dostępu do zabytków.

2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU.

2.3.1. RELACJE GMINNEGO „PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI” ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO”¹ - WYCIĄG

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego obejmuje 3 cele strategiczne powiązane z 5 celami pośrednimi. Cele strategiczne mają charakter ogólny i określają pożądane stany lub procesy. Cele pośrednie stanowią punkty odniesienia dla kierunków działań, które zostały przyporządkowane poszczególnym celom pośrednim. Celów pośrednich i związanych z nimi grup kierunków działań jest pięć:

1. Rozwój kapitału społecznego.
2. Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki.
3. Stymulowanie rozwoju funkcji metropolitalnych Warszawy.

¹ Obecnie trwają konsultacje dotyczące projektu aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r. „Inteligentne Mazowsze”.

4. Aktywizacja i modernizacja obszarów pozametropolitalnych.
5. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz kształtowanie wizerunku regionu.

Dla ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Izabelin największe znaczenie mają następujące cele pośrednie oraz kierunki działań:

CEL POŚREDNI 1. ROZWÓJ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO.

Kierunek działania 1.5. – Dążenie do poprawy warunków i zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych, a w nim działanie:

- wspieranie inicjatyw związanych z poprawą standardów zamieszkania poprzez modernizację i rewitalizację starej zabudowy i osiedli wielkopłytowych (m. in. wyposażenie w wodociąg, kanalizację, zmianę sposobu ogrzewania, termoizolację).

CEL POŚREDNI 5. ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO ORAZ KSZTAŁTOWANIE WIZERUNKU REGIONU.

Kierunek działania 5.1. – Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i integracji regionalnej.

Działania:

- organizowanie kursów doskonalących wiedzę w zakresie znajomości regionu, z myślą o wykorzystaniu jej w rozwoju turystyki;
- wydawanie broszur i informatorów, prasy lokalnej i regionalnej, promujących walory gmin, powiatów i regionu.

Kierunek działania 5.3. – Promocja i zwiększanie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej regionu w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.

Działania:

- wzmocnienie dotychczasowych kierunków działań samorządu propagujących zasoby dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w regionie;
- rewitalizacja zespołów zabytkowych i wykorzystanie ich do rozwoju funkcji turystycznych;
- wsparcie tworzenia lokalnych parków kulturowo-historycznych wokół istniejących zabytków architektury umożliwiających rozwój funkcji turystycznych;
- rozwój sieci szlaków turystycznych w obrębie województwa mazowieckiego, w tym sieci dróg o znaczeniu turystycznym, szlaków i ścieżek rowerowych oraz ich włączenie do sieci w sąsiednich województwach;
- wykreowanie pasm turystyczno-kulturowych na rzecz rozwoju usług turystyczno-rekreacyjnych (w tym zwłaszcza w oparciu o unikalne walory najważniejszych ciągów ekologicznych, takich jak dolina Wisły), przy jednoczesnym upowszechnianiu wiedzy o historii regionu i jego bogactwach;
- rozbudowanie zaplecza turystycznego (m. in. hoteli, pensjonatów, schronisk młodzieżowych);
- promowanie turystyki i sportów wodnych poprzez wyznaczenie i utrzymanie szlaków wodnych, rozwój żeglugi rzecznej oraz zaplecza towarzyszącego np. porty, przystanie, stacje, ośrodki turystyki wodnej;

- rozwijanie zintegrowanego systemu promocji i informacji turystycznej;
- utworzenie, we współpracy z samorządami lokalnymi, regionalnej sieci obsługi ruchu turystycznego, dostarczającej autoryzowanej oferty turystyczno-wypoczynkowej dla różnych segmentów rynku turystyki i wypoczynku w regionie;
- tworzenie dogodnych warunków do rozwoju kompleksów wypoczynkowych, rekreacyjnych i balneologicznych wraz z zakładami geotermalnymi oraz ich promocja;
- promocja wartości turystycznych regionu przy użyciu reklamy i upowszechniania wiedzy we współpracy z organizatorami turystyki;
- promowanie bogactwa Kampinoskiego Parku Narodowego, parków krajobrazowych, unikalnych tradycji: kurpiowskich, łowickich, podlaskich, kołbielskich oraz innych, czemu służyć będą organizowane wystawy twórczości regionalnej;
- wspieranie inicjatyw mających na celu promocję działalności sprzyjającej integracji Mazowsza, jako regionu o bogatej historii, wartościach przyrodniczych i wyrazistej tożsamości;
- wspieranie działalności Biura Przedstawicielskiego Województwa Mazowieckiego w Brukseli, które umożliwia efektywną promocję Mazowsza w Unii Europejskiej;
- zorganizowanie Regionalnej Organizacji Turystycznej oraz lokalnych organizacji turystycznych;
- powołanie Centrum Folklorystycznego skupiającego najciekawsze i unikalne wytwory kultur regionalnych;
- wydawanie publikacji promocyjnych oraz kreowanie pozytywnego wizerunku regionu w mediach.

Kierunek działania 5.4. – Kształtowanie tożsamości regionu oraz kreowanie i promocja jego produktu działania:

- utworzenie instytucjonalnych ram, np. za pomocą regionalnego systemu certyfikacji, dla wspierania rozwoju marek regionalnych (np. tradycyjnych produktów żywnościowych czy produktów turystycznych);
- wspieranie organizacji i stowarzyszeń regionalnych i lokalnych, które nie tylko kultywują wartości tradycyjne, ale również kreują aktywne postawy społeczne, lokalny patriotyzm, a także integrują społeczności lokalne w dostosowywaniu się do nowych warunków społeczno-gospodarczych;
- ochrona i promocja, którymi powinny zostać objęte zespoły urbanistyczne i dziedzictwo drewniane, cenne krajobrazy kulturowe wsi i małych miast;
- promocja unikalnych zabytków architektury, miejsc pamięci narodowej oraz zamieszkania i pobytu wielkich twórców identyfikujących się z regionem;
- wspieranie rozwoju dziedziny nauki, w tym humanistycznych, mających istotny wpływ na zachowanie i popularyzację dziedzictwa kulturowo-historycznego Mazowsza;
- kreowanie regionalnych ośrodków tożsamości kulturowej;
- pielęgnowanie i kultywowanie lokalnych tradycji i zwyczajów, znajomości historii regionu;
- wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji kulturalnej, promującego dziedzictwo kulturowe i tradycję, funkcjonującego jako portal internetowy, dzięki któremu podawane będą informacje o

wydarzeniach kulturalnych, wystawach, targach regionalnych, krajowych i zagranicznych promujących Mazowsze;

- promocja odrębności historyczno-kulturowej Mazowsza, nurtów kultury ludowej i wysokiej, dążąc do zahamowania pogłębiającej się dysproporcji między nimi poprzez aktywne wsparcie ośrodków i środowisk lokalnych, a także poprawę dostępu do kultury skupionej w Warszawie dla ludności spoza stolicy;
- organizowanie okolicznościowych i stałych imprez lokalnych (targów, festiwali, konkursów);
- podjęcie szerszych działań promocyjnych wśród regionów polskich i europejskich;
- prezentowanie szerokiej oferty związanej z kulturą regionu (obrzędy, rękodzieło, tradycje, kapele i zespoły folklorystyczne) oraz opracowanie katalogu ofert produktów regionalnych;
- ekspozycja regionalnych produktów ekologicznych i turystycznych, uwzględniających lokalne tradycje (przykładowo palmy kurpiowskie, wycinanki kołbielskie, czy strój łowicki), związanych z krajobrazem (wierzba, bocian) lub kulturą (Chopin i Żelazowa Wola);
- upowszechnianie wiedzy o regionie poprzez organizowanie seminariów, debat, dyskusji oraz imprez.

Kierunek działania 5.5. – Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa, w tym działania:

- współpraca międzynarodowa prowadzona przez jednostki samorządu terytorialnego – jej zakres i formy wyznaczą ramy kompetencyjne poszczególnych szczebli samorządów, a dotyczyć będzie:
- wymiany doświadczeń w tworzeniu skutecznie działających samorządów;
- wymiany gospodarczej i ofert inwestycyjnych, kultury, edukacji i sportu oraz promocji;
- tworzenia silnego obrazu regionu na arenie międzynarodowej, poprzez promocję walorów kulturowych, środowiskowych, gospodarczych i innych;
- tworzenie na szczeblu lokalnym współpracy partnerskiej małych i średnich przedsiębiorstw oraz innych podmiotów;
- wspieranie realizacji inicjatywy turystyczno-rekreacyjnej „Zielony Szlak Rowerowy Mazowsza” w ramach Europejskich szlaków rowerowych EuroVelo i Greenways;

2.3.2. RELACJE GMINNEGO „PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI” Z PLANEM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO.²

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego jako element regionalnego planowania strategicznego ma na celu równoważenie różnych sfer rozwoju województwa w przestrzeni a jednocześnie służy konkretyzacji przestrzennej celów sformułowanych w strategii rozwoju województwa mazowieckiego i określa uwarunkowania przestrzenne do formułowanych programów rozwoju.

Wśród celów planu najważniejsze dla ochrony środowiska kulturowego są:

(...)

² Załącznik do uchwały 65/2004 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 7 czerwca 2004 r.

2. Zapewnienie zrównoważonego i harmonijnego rozwoju województwa poprzez zachowanie właściwych relacji pomiędzy poszczególnymi systemami i elementami zagospodarowania przestrzennego. A jednym ze sposobów jego realizacji jest: Ochrona dziedzictwa kulturowego, krajobrazu i ładu przestrzennego.
3. Zwiększenie konkurencyjności regionu i poprawa warunków życia.

Cel ten realizowany będzie m.in. przez: Wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych dla celów turystyczno-rekreacyjnych.

W rozdziale „Polityka przestrzenna województwa” (podrozdział „Ochrona i wykorzystanie wartości kulturowych”) jako cel polityki w zakresie ochrony i wykorzystania wartości kulturowych wskazano kształtowanie tożsamości kulturowej Mazowsza. Cel ten ma być realizowany m.in. poprzez ochronę obszarów o najcenniejszych walorach krajobrazu kulturowego i historycznego.

W sferze kultury niematerialnej polityka województwa ma być realizowana poprzez:

- propagowanie wiedzy o regionie i małych ojczyznach;
- pielęgnowanie odrębności kulturowej i wspieranie twórczości ludowej;
- promowanie walorów kulturowych regionu oraz regionalnego folkloru poprzez różne formy organizacji imprez folklorystyczno-kulturowych oraz informacje w mediach i wydawnictwach docierających do szerokiej rzeszy odbiorców;
- edukację w zakresie historii regionu i jego tożsamości kulturowej;
- wykorzystanie nowoczesnych technologii do zwiększenia możliwości edukacyjnych;
- zapoznanie się z dorobkiem kultury regionalnej i spuścizny kulturowej;

2.3.3. NAJISTOTNIEJSZE DLA GMINNEGO „PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI” USTALENIA „PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2022-2025”

Cel strategiczny A.1. Wsparcie edukacyjne samorządów lokalnych i właścicieli zabytków

Doświadczenia poprzedniego programu 2018–2021 wykazały dobitnie konieczność stałego podnoszenia wiedzy fachowej gminnych i powiatowych specjalistów zajmujących się na obu poziomach administracji lokalnej opieką nad zabytkami. Dodatkowo jest potrzebne forum wymiany doświadczeń dla tych specjalistów, gdzie mogliby oni dzielić się zarówno przykładami dobrej praktyki w celu upowszechniania realizacji udanych, jak i przykładami ostrzegawczymi w celu uniknięcia powielania błędów.

Przedsięwzięcie A.1.1. Mazowieckie Forum Dziedzictwa (MFD)

- Cel przedsięwzięcia: Przedsięwzięcie ma na celu stworzenie platformy regularnego doszkalania fachowego gminnych specjalistów opieki nad dziedzictwem a także stałej wymiany doświadczeń osób zajmujących się opieką nad dziedzictwem w administracji gminnej.
- Opis przedsięwzięcia: Założeniem programu jest zorganizowanie i stałe prowadzenie forum, do którego będą zaproszeni przedstawiciele obu szczebli administracji lokalnej z terenu województwa mazowieckiego, zajmujący się w swoich samorządach zagadnieniami opieki nad dziedzictwem. W ramach forum planowane są regularne zdalne spotkania edukacyjne na tematy istotne dla opieki nad dziedzictwem w województwie

mazowieckim. Raz do roku jest planowane stacjonarne spotkanie MFD służące edukacji i podsumowaniu rocznych doświadczeń lokalnych specjalistów.

■ **Formy realizacji przedsięwzięcia:**

- Regularne zdalne spotkania o stałej formule:
- Formy edukacyjnej (wykładu, warsztatu, seminarium) na wybrany temat;
- Dyskusji służącej wymianie bieżących doświadczeń w zakresie opieki nad dziedzictwem.
- Doroczne spotkania stacjonarne (jedno w ciągu każdego roku realizacji Programu) służące przede wszystkim podsumowaniu roku współpracy i pogłębieniu integracji środowiska specjalistów.

■ **Źródła finansowania:**

Budżet samorządu województwa, budżety samorządów lokalnych, inne źródła.

Przedsięwzięcie A.1.2. Dziedzictwo niematerialne – na krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego – kontynuacja

■ **Cel przedsięwzięcia:** Celem programu jest zintensyfikowanie ochrony dziedzictwa niematerialnego województwa.

■ **Opis przedsięwzięcia:** Program będzie polegał na wspólnym z zainteresowanymi podmiotami przygotowywaniu i opracowywaniu wniosków o wpis na krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W tym celu powstanie program wpisywania na tę listę zwyczajów, przekazów ustnych, wiedzy i umiejętności oraz związanych z nimi przedmiotów i przestrzeni kulturowych.

■ **Formy realizacji przedsięwzięcia:** program własny samorządu województwa.

■ **Źródła finansowania:** Konkursy ofert, projekty własne samorządu województwa, wspólna realizacja przedsięwzięć z innymi podmiotami, dotacje celowe dla IK, inne formy współpracy.

Przedsięwzięcie A.1.3. Konkurs „Renowacja Roku Zabytków Mazowsza” – kontynuacja ■ **Cel przedsięwzięcia:** Celem programu jest promocja opieki nad zabytkami, dobrych praktyk konserwatorskich, renowacyjnych i adaptacyjnych wśród właścicieli zabytków nieruchomych znajdujących się na terenie województwa mazowieckiego.

■ **Opis przedsięwzięcia:** Coroczny konkurs dla najlepszych renowacji zabytków.

■ **Formy realizacji przedsięwzięcia:** program własny samorządu województwa.

■ **Źródła finansowania:** Konkursy ofert, projekty własne samorządu województwa, wspólna realizacja przedsięwzięć z innymi podmiotami, dotacje celowe dla IK, inne formy współpracy.

Cel strategiczny A.2. Kształtowanie postawy zainteresowania dziedzictwem

Dokonana analiza problemowa wykazała, że jednym z największych zagrożeń dla dziedzictwa jest niska świadomość jego wartości wśród społeczeństwa. Aby temu zapobiec, konieczne jest promowanie wśród lokalnych społeczności zainteresowania dziedzictwem oraz zaangażowanie osób w różnym wieku w propagowanie wiedzy o dziedzictwie i podtrzymywanie tradycji.

Przedsięwzięcie A.2.1. „Odkrywamy nasze dziedzictwo” – coroczny konkurs fotograficzny – kontynuacja

- **Cel przedsięwzięcia:** podtrzymanie zainicjowanego wśród mieszkańców w poprzednim programie 2018-2021 zainteresowania dokumentowaniem fotograficznym istniejących obiektów dziedzictwa, a także gromadzenie dokumentacji wykonanej przez społeczników.
- **Opis przedsięwzięcia:** Konkurs będzie realizowany w formie corocznego wojewódzkiego konkursu fotograficznego, którego każda edycja zostanie poświęcona innej kategorii zabytków i architektury.
- **Formy realizacji przedsięwzięcia:** konkursy ofert, projekty własne samorządu województwa, wspólna realizacja przedsięwzięć z innymi podmiotami, dotacje celowe dla IK, inne formy współpracy.
- **Źródła finansowania:** Budżet samorządu województwa.

Przedsięwzięcie A.2.2. Tożsamość lokalna – wartość unikalna (kontynuacja w nowej formie)

- **Cel przedsięwzięcia:** Program ma na celu wypełnienie jednego z ważnych deficytów, jakim jest brak dostrzegania i doceniania dziedzictwa lokalnego. Oprócz oczywistego pozytywnego wpływu na stan zabytków przez poszerzanie wiedzy o ich wartości i konieczności ich ochrony, wzmacnianie tożsamości lokalnej ma silny wpływ na powodzenie procesów rewitalizacyjnych, zapobieganie depopulacji i w efekcie przekłada się na potencjał rozwojowy gmin i całego województwa.
- **Opis przedsięwzięcia:** Założeniem programu jest tworzenie i wspieranie powstawania programów edukacyjnych lub publikacji adresowanych do społeczności lokalnych, służących pogłębieniu ich wiedzy o dziedzictwie regionu i podniesienia poczucia tożsamości. Programy mogą być adresowane do różnych grup wiekowych.
- **Źródła finansowania:** Budżet samorządu województwa, inne źródła.

Cel strategiczny B.1. Zoptymalizowanie systemu dotacji wojewódzkich

Przedsięwzięcie B.1.1. Dotacje do prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach zabytkowych – kontynuacja

- **Cel przedsięwzięcia:** Wspieranie różnego rodzaju właścicieli obiektów zabytkowych w finansowaniu prac przy zabytkach
- **Opis przedsięwzięcia:** Program polega na organizowaniu corocznego naboru wniosków na dotacje do prac konserwatorskich restauratorskich i robót budowlanych w obiektach zabytkowych.
- **Formy realizacji przedsięwzięcia:** program własny samorządu województwa.
- **Źródła finansowania:** Konkursy ofert, projekty własne samorządu województwa, wspólna realizacja przedsięwzięć z innymi podmiotami, dotacje celowe dla IK, inne formy współpracy.

Cel strategiczny B.2. Dbłość o zabytki własne województwa

Przedsięwzięcie B.2.1. Finansowanie prac przy obiektach zabytkowych, których właścicielem jest Samorząd Województwa Mazowieckiego – kontynuacja

- **Cel przedsięwzięcia:** Kontynuowanie udoskonalania metody podziału środków pomiędzy różnego rodzaju wnioskodawców z uwzględnieniem priorytetów Samorządu Województwa.
- **Opis przedsięwzięcia:** Przedsięwzięcie dotyczy finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach zabytkowych (ruchomych i nieruchomych), których właścicielem jest

Samorząd Województwa Mazowieckiego lub jego jednostki organizacyjne. W ramach przedsięwzięcia raz w roku będzie organizowany nabór wniosków o dotacje celowe na remont zabytków będących własnością samorządu lub jednostek organizacyjnych. Jednostki organizacyjne Samorządu Województwa mające siedzibę w obiekcie wymagającym najpilniej wsparcia finansowego (np. najgorszy stan techniczny) otrzymałaby dodatkowe środki na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane.

■ **Formy realizacji przedsięwzięcia:** program własny samorządu województwa.

■ **Źródła finansowania:** Konkursy ofert, projekty własne samorządu województwa, wspólna realizacja przedsięwzięć z innymi podmiotami, dotacje celowe dla IK, inne formy współpracy.

Cel strategiczny C.1. Ograniczanie ryzyka utraty najbardziej zagrożonych elementów dziedzictwa

Przedsięwzięcie C.1.1. Dokumentacja zabytków architektury XX wieku województwa mazowieckiego

■ **Cel przedsięwzięcia:** Celem programu jest dokonanie systematycznej inwentaryzacji i dokumentacji dziedzictwa architektury po 1918 r. województwa mazowieckiego oraz wydanie publikacji na ten temat.

■ **Opis przedsięwzięcia:** architektura międzywojenna i powojenna często jest traktowana z mniejszą uwagą i troską, niż architektura epok bardziej odległych w czasie. Ogromna część obiektów z tego okresu niszczy się i jest w stanie technicznym zagrażającym ich przetrwaniu. Wobec takiego stanu faktycznego istotne jest jak najszybsza dokumentacja i wydanie katalogu w formie publikacji, co przyczyni się do upowszechnienia świadomości o wartości omawianej architektury jako istotnej części dziedzictwa regionu.

■ **Program będzie miał formę zlecenia dla specjalistycznego wykonawcy, którego zadaniem będzie:**

- dokonanie kwerendy w dostępnych publikacjach, badaniach i pracach naukowych, celem zidentyfikowania możliwie pełnej listy obiektów architektury modernistycznej w województwie mazowieckim;
- przeprowadzenie badań terenowych, w ramach których powstanie dokumentacja fotograficzna i zostanie opracowana dokumentacja obiektów architektury XX wieku województwa mazowieckiego.
- Opracowanie i wydanie publikacji.

■ **Formy realizacji przedsięwzięcia:** program własny samorządu województwa (zlecenie).

■ **Źródła finansowania:** Konkursy ofert, projekty własne samorządu województwa, wspólna realizacja przedsięwzięć z innymi podmiotami, dotacje celowe dla IK, inne formy współpracy.

Przedsięwzięcie C.1.2. Inwentaryzacja i wyodrębnienie typów zabudowy drewnianej województwa – kontynuacja

■ **Cel przedsięwzięcia:** Celem programu jest dokonanie systematycznej inwentaryzacji stylów architektury drewnianej województwa mazowieckiego.

■ **Opis przedsięwzięcia:** w województwie mazowieckim znajduje się ponad 5 tysięcy zabytków architektury drewnianej. Prawie jedna czwarta z nich nie posiada zabezpieczenia przeciwpożarowego, co naraża je na niebezpieczeństwo zniszczenia. Pilne staje się sporządzenie dokumentacji tych zabytków, w tym – inwentaryzacji ich stylów. W zakres zadania wchodzi rozpoznanie zachowanego budownictwa sprzed 1945 r., nie tylko obiektów objętych aktualnie ochroną konserwatorską, zarówno na wsiach, jak i w miasteczkach i miastach.

■ **Program będzie miał formę zlecenia dla specjalistycznego wykonawcy, którego zadaniem będzie:**

- dokonanie kwerendy w dostępnych publikacjach, badaniach i pracach naukowych, celem wychwycenia możliwie pełnej listy stylów zidentyfikowanych i opisanych dotychczas;
 - przeprowadzenie badań terenowych, w ramach których powstanie dokumentacja fotograficzna i zostanie opracowana pełna typologia stylów architektury drewnianej województwa mazowieckiego, w podziale na jego regiony kulturowe, wraz z dokumentacją przykładów.
- Formy realizacji przedsięwzięcia: program własny samorządu województwa (zlecenie).
 - Źródła finansowania: Konkursy ofert, projekty własne samorządu województwa, wspólna realizacja przedsięwzięć z innymi podmiotami, dotacje celowe dla IK, inne formy współpracy.

Przedsięwzięcie C.1.3. Konkurs „Dom w krajobrazie” – kontynuacja

- Cel przedsięwzięcia: Celem programu jest stworzenie katalogu projektów architektonicznych współczesnej zabudowy dobrze zharmonizowanej z krajobrazem kulturowym poszczególnych regionów kulturowych województwa mazowieckiego.
- Opis przedsięwzięcia: Program będzie miał formę konkursu organizowanego w cyklu dwuletnim na opracowanie projektów domów jednorodzinnych. Konkurs będzie organizowany co drugi rok, a w latach pomiędzy konkursami będzie wydawany katalog z materiałami konkursowymi z roku poprzedzającego. Projekty obu kategorii będą w ten sposób nieodpłatnie udostępnione wszystkim zainteresowanym podmiotom, co zwiększa szansę, że elementy tradycyjnej zabudowy pojawiają się w krajobrazie kulturowym Województwa.
- Formy realizacji przedsięwzięcia: program własny samorządu województwa – zlecenie.
- Źródła finansowania: Konkurs, projekty własne samorządu województwa, wspólna realizacja przedsięwzięć z innymi podmiotami, dotacje celowe dla IK, inne formy współpracy.

Przedsięwzięcie C.1.4. Nasza żywa tradycja – kontynuacja

- Cel przedsięwzięcia: Głównym celem programu jest ochrona i upowszechnianie dziedzictwa niematerialnego oraz rozbudowa portalu Mazowiecki Szlak Tradycji, będącego bazą zasobów tego dziedzictwa.
- Opis przedsięwzięcia: Program może mieć formę zróżnicowanego wsparcia zarówno dla inicjatyw już utrwalonych i powtarzanych cyklicznie, jak i dla inicjatyw nowo kreowanych. Towarzyszyć temu powinna rozbudowa portalu Mazowiecki Szlak Tradycji o kolejne opisy elementów dziedzictwa oraz ścieżki tematyczne.
- Formy realizacji przedsięwzięcia: Konkursy ofert, projekty własne samorządu województwa, wspólna realizacja przedsięwzięć z innymi podmiotami, dotacje celowe dla IK, inne formy współpracy.
- Źródła finansowania: Budżet samorządu województwa.

Cel strategiczny C.2. Wzmocnienie potencjału promocyjnego zabytków

Przedsięwzięcie C.2.1. Tworzyć system promocji mazowieckiego dziedzictwa w serwisach internetowych

- Cel przedsięwzięcia: skuteczna promocja mniej znanych elementów dziedzictwa w województwie mazowieckim w serwisach internetowych dzięki współpracy z podmiotami o utrwalonej renomie i potwierdzonej skuteczności promocyjnej.

■ Opis przedsięwzięcia: program polega na zawarciu umów o współpracy ze starannie dobranymi influencerami aktywnymi w mediach społecznościowych i serwisach internetowych, których utrwalona renoma i potwierdzona skuteczność promocyjna gwarantuje szansę skutecznej promocji dziedzictwa materialnego i niematerialnego województwa mazowieckiego.

■ Formy realizacji przedsięwzięcia: umowy o wykonanie usług.

■ Źródła finansowania: Budżet samorządu województwa.

Przedsięwzięcie C.2.2. Mazowieckie konserwacje

■ Cel przedsięwzięcia: promocja zabytków dotowanych przez Samorząd Województwa.

■ Opis przedsięwzięcia: Projekt zakłada organizację wydarzeń takich jak spacerzy i oprowadzania po wybranych zabytkach dotowanych przez samorząd województwa, skierowanych szczególnie do lokalnej społeczności.

■ Formy realizacji przedsięwzięcia: Formy realizacji przedsięwzięcia: umowy z wykonawcami, projekty własne samorządu województwa, wspólna realizacja przedsięwzięć z innymi podmiotami.

■ Źródła finansowania: Budżet samorządu województwa.

Przedsięwzięcie C.2.3. Mazowiecki System Informacji Przestrzennej – Zabytki

■ Cel przedsięwzięcia: stworzenie platformy zintegrowanego systemu informacji o zabytkach dla województwa mazowieckiego w ramach Mazowieckiego Systemu Informacji Przestrzennej. ■ Opis

przedsięwzięcia: Opis przedsięwzięcia: Powszechnie dostępna platforma ma gromadzić dane o obiektach wpisanych do rejestru zabytków i znajdujących się w gminnych ewidencjach zabytków.

■ Formy realizacji przedsięwzięcia: Formy realizacji przedsięwzięcia: współpraca z Departamentem Cyfryzacji, Geodezji i Kartografii UMWM, umowy z wykonawcami. ■ Źródła finansowania: Budżet samorządu województwa

2.4. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY IZABELIN³

2.4.1. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE WYNIKAJĄCE ZE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY

Wymagane jest objęcie ochroną wymienionych w „Studium...” obszarów i obiektów dziedzictwa kulturowego (wpisanych do rejestru i chronionych na podstawie przepisów odrębnych oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków i objętych ochroną ustaloną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego), z uwzględnieniem, w sporządzanych planach miejscowych i ich zmianach, warunków i zasad określonych w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W przypadku zmiany użytkowania terenów znajdujących się w obrębie stanowisk archeologicznych

³ Ustalenia Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego są uwzględnione w rozdziale 5.

objętych ochroną konserwatorską, wymienionych w „Studium...”, polegających na zamierzonych zmianach w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenu oraz planowanych działaniach inwestycyjnych zarówno kubaturowych, drogowych, związanych z uzbrojeniem terenu, jak i innymi robotami ziemnymi, które naruszają strukturę gruntów, muszą zostać one poprzedzone uzgodnieniami z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Ilość stanowisk oraz zasięgi ich stref ochrony konserwatorskiej przewidziane do uwzględnienia w sporządzanych na podstawie niniejszego studium planach miejscowych, na skutek nowych odkryć, badań lub ustaleń, mogą ulec zmianie względem tych wskazanych w „Studium...”. Ponadto postuluje się uwzględnienie w zamierzeniach inwestycyjnych realizowanych w obrębie stanowisk archeologicznych faktu, iż ewentualne badania wykopaliskowe (tzw. cykl badawczy) ograniczają się w praktyce do 3 miesięcy w roku tj. od czerwca do sierpnia. Mając na uwadze powyższe wszelkie zamierzenia inwestycyjne należy zaplanować i uzgodnić z odpowiednim wyprzedzeniem.

Ustala się zakaz lokalizacji nowej zabudowy lotniskowej na terenie całej Gminy Izabelin. Dotychczasowe obiekty lotniskowe, w okresie kierunkowym, winny ulec przekształceniom (rewitalizacji) w mieszkalne lub mieszkalno – usługowe.

2.4.2. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE WYNIKAJĄCE ZE STRATEGII ROZWOJU GMINY IZABELIN

Strategia rozwoju gminy Izabelin wymienia 4 cele strategiczne:

CEL 1: Silne, zintegrowane i aktywne społeczeństwo obywatelskie gminy

CEL 2: Rozwój korzystnych infrastrukturalnych, instytucjonalnych i gospodarczych powiązań z otoczeniem metropolitalnym

CEL 3: Odpowiadające potrzebom mieszkańców i środowiska bytowo-komunalne warunki życia w gminie

CEL 4: Dobre rządzenie, wzrost konkurencyjności, innowacyjności, dywersyfikacja i rozwój bazy ekonomicznej

Wśród kierunków działań przewidzianych przy realizacji celów strategicznych istotne znaczenie dla ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego gminy mają:

- budowa systemu dróg rowerowych (turystycznych i komunikacyjnych) zintegrowanych w układzie aglomeracyjnym,
- skuteczne przygotowanie i realizacja Planów Odnowy Miejscowości na obszarze gminy, – umiejętne wykorzystanie potencjału środowiskowego gminy dla rozwoju turystyki weekendowej dla mieszkańców całej aglomeracji, zintegrowana promocja turystyczna gminy w ramach WOF (skuteczne dojście z ofertą turystyczną), promowanie gminy w ramach systemu informacji turystycznej Warszawy,
- opracowanie i wdrożenie gminnej strategii rozwoju turystyki we współpracy z KPN i gminami sąsiednimi,
- budowa/odbudowa małej infrastruktury turystycznej, w szczególności miejsc wypoczynkowych i biwakowych, tras rowerowych,
- odnowa obiektów i szlaków dziedzictwa kulturowego, wzbogacających atrakcyjność gminy,
- powstanie infrastruktury wzbogacającej ofertę turystyki aktywnej i specjalistycznej, a w szczególności infrastruktury gwarantującej wzrost zatrudnienia i dochodów społeczności lokalnej (przeznaczone nie dla dużych obiektów hotelowo-gastronomicznych, lecz dla małych punktów usługowo-gastronomicznych oferujących np. produkty regionalnego, ekologiczne itp.),
- stworzenie spójnej ogólnogminnej oferty turystycznej, generującej pozytywny wizerunek gminy na rynku turystycznym (turystyka aktywna, turystyka przyrodnicza, turystyka kulturalna),
- wzmocnienie systemu promowania produktów turystycznych poza granicą gminy zwiększających zainteresowanie podmiotów gospodarczych inwestycjami w infrastrukturę turystyczną,
- organizacja i rozszerzanie zakresu imprez i wydarzeń kulturalnych związanych z dziedzictwem, historią i tradycjami,
- rozszerzenie elektronicznej bazy informacji turystycznej oraz stron WWW promujących gminę,
- aktualizacja i tworzenie folderów i innych publikacji informacyjnych na temat gminy,
- aktualizacja mapy gminy Izabelin (z 2015 r.), uwzględniająca atrakcje turystyczne, szlaki rowerowe, komunikację autobusową, miejsca pamięci historycznej oraz infrastrukturę hotelowo-gastronomiczną,
- aktywny udział gminy w promocji obszaru WOF i aglomeracji warszawskiej,
- udział w kongresach, targach, konferencjach i innych wydarzeniach podczas, których możliwe jest zaprezentowanie oferty społecznej, turystycznej i gospodarczej gminy, – promocja walorów gminy w mediach społecznościowych, prasie specjalistycznej, w sieciach klastrowych itp.,
- wprowadzenie elementów zarządzania marketingowego, marketing terytorialny,
- promocja działań związanych z kulturą,
- organizacja imprez kulturalnych o charakterze ogólnogminnym,

- utworzenie platformy informacyjnej dla MSP, w ramach której dostępne będą wszelkie informacje nt. możliwych form dofinansowania,
- aktywna pomoc i pośrednictwo gminy przy wsparciu przedsiębiorców gminnych zgłoszonych do projektu Centrum Informacji Gospodarczej (CIG) WOF,
- wsparcie dla tworzenia przedsiębiorstw rodzinnych,
- aktywna realizacja projektów MSP przy współfinansowaniu UE w ramach PO WER – uporządkowanie przestrzeni publicznej oraz poprawa stanu tkanki architektonicznourbanistycznej,
- stopniowe porządkowanie istniejącej zabudowy centrum gminy – elementy stref funkcjonalno-przestrzennych,
- tworzenie systemu informacji turystycznej w gminie,
- dążenie do utrzymania minimalnej wielkości działek budowlanych przeznaczonych pod zabudowę na obecnym (2015 r.) poziomie według obowiązujących MPZP,
- opracowanie i wdrożenie dostosowanego do specyfiki gminy regulaminu związanego z wykonaniem tzw. Ustawy Krajobrazowej.

3. DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY IZABELIN

3.1. RYS HISTORYCZNY

Najstarsze ślady działalności człowieka na terenie dzisiejszej gminy pochodzą z paleolitu i neolitu. W Izabelinie i Laskach odkryto ślady osadnictwa z paleolitu, a w Truskawie, Sierakowie i na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego – z okresu neolitu.

Najstarszą wsią gminy jest Truskaw wymieniony w źródłach w 1419 r. W połowie XIX w. Truskaw obejmował folwark oraz wieś przyfolwarczną, w której stało 30 chat. Podczas powstania styczniowego folwark w Truskawiu był bazą powstańców styczniowych. 14 kwietnia 1863 r. obozujący na wydmach pod Gacią Zaborowską (obecnie Zaborów Leśny) dwuosobowy oddział „Dzieci Warszawskich” został zaatakowany przez rosyjską kolumnę pościgową gen. Krüdnera. Walkę z wrogiem podjęła część oddziału dowodzona przez Stanisława Bachmińskiego. Pozostała część oddziału, niedostatecznie wyszkolona, wycofał mjr Remiszewski. Rosjanie w sile dwóch rot piechoty i około 200 kawalerzystów rozbili oddział polski. Poległo 31 powstańców, a kilkudziesięciu rannych zostało wymordowanych przez kozaków. Poległych i zamordowanych pochowano w dole

wykopanym na miejscu bitwy. Po bitwie na mieszkańców okolicznych wsi spadły represje władz carskich.

Laski zostały założone na porębach na początku XVIII w. i liczyły wówczas 10 chałup oraz dwór i zabudowania folwarczne. Do początków XX w. Laski należały do rodziny Daszewskich herbu Mścigniew. Wanda Daszewska przekazała część odziedziczonego po rodzicach folwarku hrabiance Róży Czackiej, założycielce Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża. Róża Czacka (w zakonie matka Elżbieta) była także założycielką Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi w Warszawie (1911). W 1921 r. Towarzystwo utworzyło Zakład dla Niewidomych na darowanym matce Elżbiecie fragmencie folwarku w Laskach. Po dziesięciu latach w Ośrodku było już 10 domów, w których mieszkało około 300 ociemniałych, oraz 8 budynków gospodarczych. Na terenie Zakładu powstało również gospodarstwo rolne, ogród warzywny, owocowy i kwiatowy z inspektami i cieplarnią. Przy współudziale Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi została wybudowana szosa oraz linia telefoniczna do Warszawy. Przeprowadzono także elektryfikację Zakładu oraz sąsiednich wsi. Zakład dla Niewidomych w Laskach był nie tylko ośrodkiem opieki nad niewidomymi, lecz także placówką badawczą i szkoleniową dla personelu pracującego z niewidomymi. W latach 1922-1925 wybudowano na terenie Zakładu drewnianą kaplicę pw. Matki Bożej Anielskiej (według projektu Łukasza Wolskiego). Kaplica była później, aż do lat 80. XX w. kościołem parafii Laski. Przed II wojną światową w Laskach powstała także ochronka dla sierot oraz Dom Matki i Dziecka.

Sieraków istniał już w drugiej połowie XVIII w. W 1916 r. powstała tu pierwsza w okolicy szkoła. W okresie międzywojennym wieś liczyła 140 domów, w których mieszkało około 600 ludzi. Mieszkańcy wsi trudnili się leśnictwem i hodowlą. Podczas kampanii wrześniowej we wsi toczyły się ciężkie walki jednostek armii „Poznań” i „Pomorze”, które po bitwie nad Bzurą przedzierały się do Warszawy. W czasie okupacji niemieckiej Sieraków był miejscem stacjonowania oddziałów Armii Krajowej. Przed powstaniem warszawskim jednostki Armii Krajowej z Puszczy Kampinoskiej (VIII Rejon Obwodu „Obroza”) zostały zmobilizowane. W nocy z 1 na 2 sierpnia 1944 r. skoncentrowały się w rejonie wzgórza 103 na Łużach, skąd wyruszyły do natarcia na lotnisko bielańskie.

Hornówek powstał w II połowie XIX w., po parcelacji majątku Zielonki. Pierwszymi właścicielami wsi byli Hornowscy. Nazwa „Hornówek” pochodzi właśnie od nazwiska pierwszych właścicieli. Po kolejnej parcelacji w 1900 r. wieś składała się z 30 gospodarstw rolnych, których mieszkańcy utrzymywali się głównie z hodowli bydła.

Izabelin w początkach XX w. był podwarszawską miejscowością letniskową. Wśród letników przeważali oficerowie zawodowi i rzemieślnicy. W okresie międzywojennym Izabelin zaczął przekształcać się w osiedle mieszkaniowe. Domy powstawały na porębach leśnych oraz na działkach powstałych w wyniku parcelacji. Izabelin był pierwszym osiedlem mieszkaniowym w Puszczy Kampinoskiej. Gmina Izabelin została utworzona w 1952 r. z części gmin Blizne, Łomianki, Ożarów i Zaborów. Z gminy Blizne w skład nowej gminy weszła gromada Klaudyn, z gminy Ożarów – gromady Izabelin i Koczargi Stare, z gminy Łomianki – gromady Laski i Mościska, z gminy Zaborów – gromady Hornówek, Izabelin B, Lipków, Sieraków i Truskaw. W 1954 r. przeprowadzono reformę administracyjną likwidującą gminy i opierającą najniższy poziom administracyjny na powiększonych gromadach. W skład gromady Izabelin, z siedzibą w Izabelinie C, weszły dawne gromady Izabelin, Hornówek, Izabelin B, Sieraków i Truskaw. W 1960 r. do gromady Izabelin włączono likwidowaną gromadę Laski. Reforma administracyjna z 1972 r. przywracała gminy jako podstawowe jednostki podziału administracyjnego. W skład nowoutworzonej gminy Stare Babice weszły m.in. wsie gromady Izabelin. W 1995 r. w wyniku nacisków mieszkańców Izabelina i okolic dokonano podziału gminy Stare Babice, w wyniku którego z wyłączonych z gminy Stare Babice terenów utworzono gminę Izabelin.

3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY IZABELIN

3.2.1. NAJCENNIJSZE ZABYTKI

Kaplica pw. MB Anielskiej

Drewniana kaplica na terenie Zakładu dla Niewidomych w Laskach powstała w latach 1922 – 1925. Wzniesiona została z niekorowanych bali według projektu Łukasza Wolskiego w stylu zakopiańskim, na planie prostokąta. Przekryta jest dachem uskokowym krytym dachówką, o wysuniętych okapach. W części zachodniej dach zwieńczony jest czworoboczną wieżyczką. Do korpusu kaplicy przylegają dwa dawne pawilony mieszkalne na rzucie prostokąta, przekryte dachem dwuspadowym. Od strony południowej jest to pawilon matki Róży Czackiej, a od północnej – Antoniego Marylskiego. W 2002 r. kaplica została przebudowana. Sama kaplica związana była bezpośrednio z postacią Róży Czackiej, założycielki Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi oraz ks. Władysława Kornilowicza przewodnika duchowego Zgromadzenia, Antoniego Marylskiego właściciela dóbr w Pęcicach, człowieka zaangażowanego czynnie w budowę i rozwój Zakładu oraz prymasa Stefana Wyszyńskiego. Sam ośrodek dla niewidomych w Laskach jest świadectwem

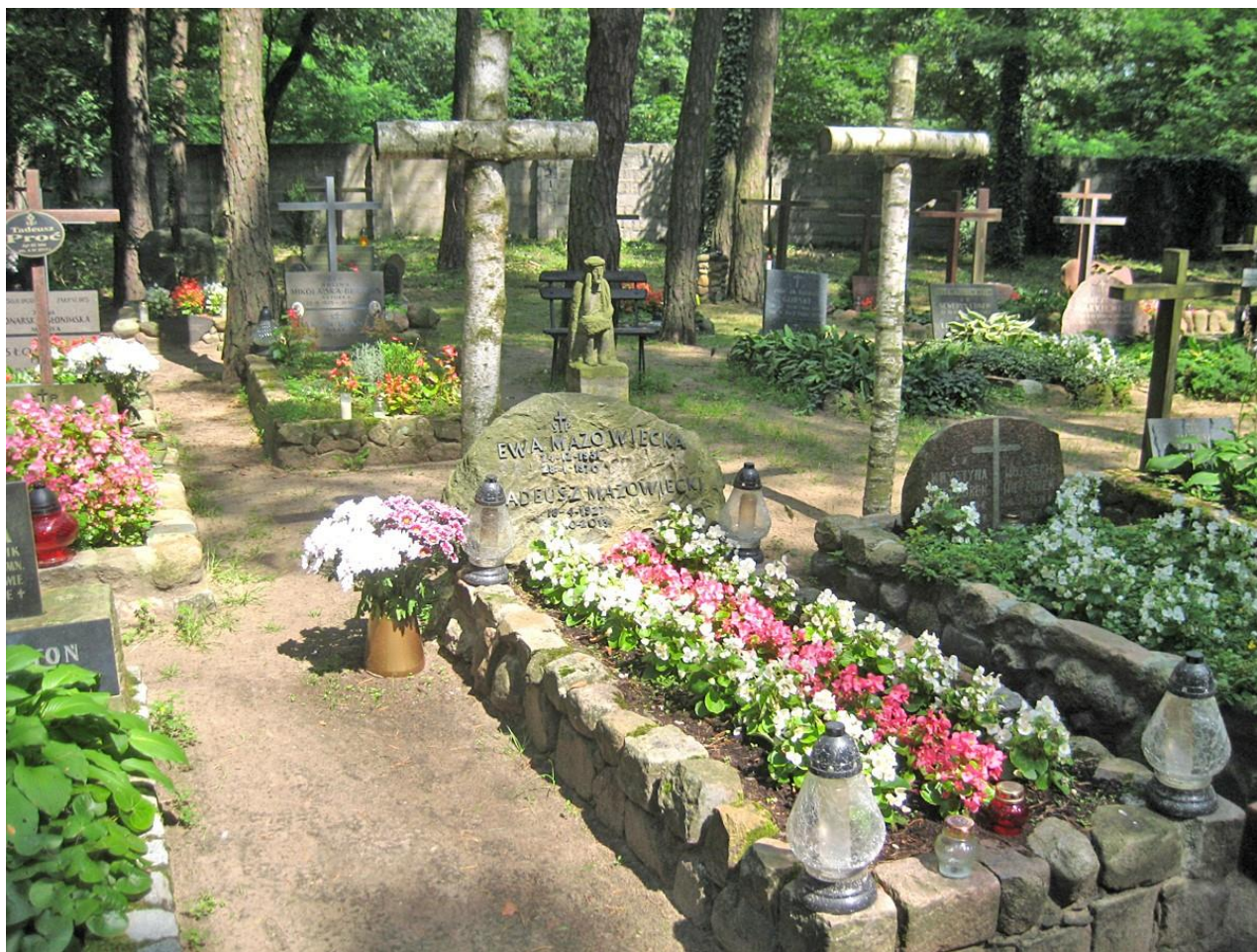
stworzenia pionierskiej społecznej działalności Towarzystwa na Rzecz Niewidomych i Ociemniałych okresu międzywojennego funkcjonujący do dnia dzisiejszego.

Cmentarz wojenny z II wojny światowej

Cmentarz wojenny z czasów II wojny światowej założony został w 1939 r. według projektu inż. Macieja Nowickiego. Na cmentarzu pochowano 937 żołnierzy polskich z Armii „Poznań” i „Pomorze” poległych we wrześniu 1939 r., a także żołnierzy dywersji bojowej Obwodu „Obroza” (powiat warszawski) Okręgu Warszawskiego Armii Krajowej i grupy „Kampinos” poległych podczas niemieckiej okupacji oraz w czasie Powstania Warszawskiego.

Cmentarz przy Zakładzie dla Niewidomych

Cmentarz przy Zakładzie dla Niewidomych w Laskach powstał w latach 20. XX w. Kuria Arcybiskupia zgodziła się na założenie cmentarza, na których mieli być chowani tylko ludzie związani z Zakładem dla Niewidomych w Laskach lub Towarzystwem Opieki nad Ociemniałymi. Pochowani są tu: hr. Elżbieta Róża Czacka, ks. Antoni Józef Marylski, ks. Władysław Kornilowicz (grób symboliczny), a także przedstawiciele katolickich kręgów warszawskiej inteligencji, od czasów przedwojennych związanych duszpaster-
sko i duchowo z Laskami i siostrami franciszkankami, m.in. Antoni Słonimski, Halina Mikołajska, Marian Brandys, Stanisław Stomma, Jan Lechoń, ks. Jan Zieja, Tadeusz Mazowiecki, Jacek Woźniakowski, Stefan Świerzawski, Franciszek Starowieyski.

3.2.2. ZABYTKI NIERUCHOME Z TERENU GMINY IZABELIN WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru	Data wpisu
Laski	Cmentarz przy Zakładzie dla Niewidomych	ok. 1924	1583	1994-10-21
Laski	Cmentarz wojenny z II wojny światowej	zał. 1939	1572	1994-05-17
Laski	Kaplica pw. MB Anielskiej wraz z otoczeniem	1922-25	1625	1997-03-07

3.2.3. GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Nr rejestru/ ewidencja	Data wpisu
1.	Hornówek	Cmentarz rzym.-kat.	ul. Ks. Fedorowicza/ul. Ks. Santorskiego	1953	ewidencja wojewódzka	
2.	Laski	Cmentarz komunalny	ul. Dolina Jozafata	1939	ewidencja wojewódzka	
3.	Laski	Cmentarz przy Zakładzie dla Niewidomych	ul. Brzozowa 75	ok. 1924	1583/ewidencja wojewódzka	1994-10-21
4.	Laski/ Izabelin	Cmentarz wojenny z II wojny światowej	ul. 3 Maja	zał. 1939	1572/ewidencja wojewódzka	1994-05-17
5.	Laski	Kaplica pw. MB Anielskiej wraz z otoczeniem	ul. Brzozowa 75	1922-25	1625/ewidencja wojewódzka	1997-03-07
6.	Hornówek	kościół parafialny pw. św. Franciszka	ul. 3 Maja 83	1951–1952	ewidencja gminna	
7.	Izabelin C	kapliczka	ul. Tetmajera/ul. Siemiradzkiego	XIX/XX w.	ewidencja gminna	
8.	Laski	kapliczka	Rondo Kard. S. Wyszyńskiego	1916	ewidencja gminna	
9.	Sieraków	kapliczka	ul. gen. R. Abrahama	koniec XIX w.	ewidencja gminna	

3.2.4. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Istnieje konieczność uwzględniania zaleceń konserwatorskich w stosunku do terenów, na których znajdują się zabytki archeologiczne włączone do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

„Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego” z La Valetta, uznała zabytki archeologiczne za źródło zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych. Z zapisu tego wynika konieczność umiejętnego pogodzenia dwóch podstawowych celów działań ochronnych i opiekuńczych w odniesieniu do dziedzictwa archeologicznego:

- 1) dokładne rozpoznanie, udokumentowanie i popularyzacja zabytków archeologicznych narażonych na zniszczenie (inwestycje, przyczyny naturalne);
- 2) zachowanie dla przyszłych pokoleń jak największej liczby zabytków archeologicznych (możliwych do rozpoznania nowszymi metodami, zwłaszcza nieinwazyjnymi).

OCHRONA ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH

Ochrona zabytków archeologicznych jest w Polsce uregulowana przepisami Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz pakietem odpowiednich aktów wykonawczych (rozporządzeń Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego).

Ochronę dziedzictwa archeologicznego (znajdującą się w gestii właściwej administracji państwowej i w części samorządowej) oraz określenie definicji zabytku archeologicznego i badań archeologicznych zapewniają w szczególności przepisy ww. Ustawy...:

Art. 3, pkt. 4

zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

Art. 3, pkt. 11

badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;

Art. 6, ust. 1, pkt. 3

Ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
 - a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

- b) cmentarzyskami,
- c) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Art. 31.

1a. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować:

- 1) roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru lub objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo
- 2) roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego,

jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków.

2. Zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych, o których mowa w ust. 1a, ustala wojewódzki konserwator zabytków w drodze decyzji, wyłącznie w takim zakresie, w jakim roboty budowlane albo roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, zniszczą lub uszkodzą zabytek archeologiczny.

Art. 32.

- 1. Kto, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany:
 - 1) wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
 - 2) zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia;
 - 3) niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta gminy)
- 2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.
- 3. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany w terminie 5 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1 pkt 3 i ust. 2, dokonać oględzin odkrytego przedmiotu.
- 4. Jeżeli w terminie, określonym w ust. 3, wojewódzki konserwator zabytków nie dokona oględzin odkrytego przedmiotu, przerwane roboty mogą być kontynuowane.
- 5. Po dokonaniu oględzin odkrytego przedmiotu wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję:

- 4) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot nie jest zabytkiem;
 - 5) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot jest zabytkiem, a kontynuacja robót nie doprowadzi do jego zniszczenia lub uszkodzenia;
 - 6) nakazującą dalsze wstrzymanie robót i przeprowadzenie, na koszt osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej finansującej te roboty, badań archeologicznych w niezbędnym zakresie.
6. Roboty nie mogą być wstrzymane na okres dłuższy niż miesiąc od dnia doręczenia decyzji, o której mowa w ust. 5 pkt 3.
 7. Jeżeli w trakcie badań archeologicznych zostanie odkryty zabytek posiadający wyjątkową wartość, wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o przedłużeniu okresu wstrzymania robót. Okres wstrzymania robót nie może być jednak dłuższy niż 6 miesięcy od dnia doręczenia decyzji, o której mowa w ust. 5 pkt 3.
 8. Po zakończeniu badań archeologicznych, o których mowa w ust. 5 pkt 3, wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję pozwalającą na kontynuację przerwanych robót.
 9. W przypadku odkrycia przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, z wyłączeniem zabytków archeologicznych, w sprawach własności i wynagrodzenia dla znalazcy tego przedmiotu stosuje się odpowiednio art. 189 Kodeksu cywilnego.
 10. O odkryciu przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, na polskich obszarach morskich należy niezwłocznie zawiadomić właściwego dyrektora urzędu morskiego. Przepisy ust. 1 pkt 1 i 2 i ust. 3–8 stosuje się odpowiednio.

Art. 33.

1. Kto przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).
2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1.
3. W terminie 3 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1 i 2, wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany dokonać oględzin znalezionego przedmiotu i miejsca jego znalezienia oraz, w razie potrzeby, zorganizować badania archeologiczne.

4. O znalezieniu przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, na polskich obszarach morskich należy niezwłocznie zawiadomić właściwego dyrektora urzędu morskiego.

Art. 34.

1. Osobom, które odkryły bądź przypadkowo znalazły zabytek archeologiczny, przysługuje nagroda, jeżeli dopełniły one obowiązków określonych odpowiednio w art. 32 ust. 1 lub w art. 33 ust. 1.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do osób zajmujących się zawodowo badaniami archeologicznymi lub zatrudnionych w grupach zorganizowanych w celu prowadzenia takich badań.
3. Warunki i tryb przyznawania nagród określi, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, ustalając rodzaje nagród, źródła ich finansowania i wysokość nagród pieniężnych.

Art. 35.

1. Przedmioty będące zabytkami archeologicznymi odkrytymi, przypadkowo znalezionymi albo pozyskanymi w wyniku badań archeologicznych, stanowią własność Skarbu Państwa.
2. Własność Skarbu Państwa stanowią również przedmioty będące zabytkami archeologicznymi, pozyskane w wyniku poszukiwań, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 12.
3. Miejsce przechowywania zabytków archeologicznych odkrytych, przypadkowo znalezionych albo pozyskanych w wyniku badań archeologicznych bądź poszukiwań, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 12, określa wojewódzki konserwator zabytków, przekazując je, w drodze decyzji, w depozyt muzeum lub innej jednostce organizacyjnej, za jej zgodą.
4. Przekazanie zabytków archeologicznych muzeum lub innej jednostce organizacyjnej może nastąpić w przypadku, gdy jednostka ta zapewni:
 - 1) ich trwałe przechowanie;
 - 2) przeprowadzenie inwentaryzacji i odpowiednich prac konserwatorskich;
 - 3) udostępnianie tych zabytków w celach naukowych.
5. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o cofnięciu oddania w depozyt zabytków archeologicznych, jeżeli muzeum lub inna jednostka organizacyjna nie zapewnia warunków, o których mowa w ust. 4.
6. Na wniosek dyrektora muzeum zabytki archeologiczne, będące w depozycie tego muzeum, mogą być przekazane na jego własność na podstawie decyzji wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wykaz stanowisk archeologicznych objętych ochroną konserwatorską

OBSZAR/NR STANOWISKA	MIEJSCOWOŚĆ	OKREŚLENIE OBIEKTU	UWAGI
55-64/13	Izabelin	ślady osadnictwa (paleolit)	
55-64/15	Izabelin	skarb (okres wpływów rzymskich)	
55-63/13	Kampinoski Park Narodowy	ślady osadnictwa (neolit, okres halszacki)	
55-65/10	Kampinoski Park Narodowy	obozowisko (epoka kamienia)	nazwa lokalna: Łuże
55-65/14	Kampinoski Park Narodowy	osada (mezolit-wczesna epoka brązu, epoka brązu)	nazwa lokalna: Łuże
55-64/11	Laski	ślady osadnictwa (mezolit, neolit)	
55-65/1	Laski	ślady osadnictwa (neolit)	
55-65/13	Laski	obozowisko (paleolit, mezolit)	
55-65/8	Mościska	ślady osadnictwa (okres wczesnośredniowieczny)	
55-65/9	Mościska	ślady osadnictwa (okres wczesnośredniowieczny)	
55-64/12	Pociecha	ślady osadnictwa (wczesna epoka brązu)	
55-64/4	Sieraków	osada (neolit)	
55-64/5	Sieraków	ślady osadnictwa (epoka brązu)	
55-64/10	Truskaw	ślady osadnictwa (okres halszacki i lateński, okres wpływów rzymskich)	
55-64/14	Truskaw	osada (wczesne średniowiecze)	
55-64/6	Truskaw	ślady osadnictwa (neolit-wczesna epoka brązu)	
55-64/7	Truskaw	ślady osadnictwa (okres halszacki, średniowiecze)	
55-64/8	Truskaw	ślady osadnictwa (XIII-XIV w.)	

55-64/9	Truskaw	ślady osadnictwa (neolit-wczesna epoka brązu)	
55-64/16	Truskaw	Ślady osadnictwa z wczesnej epoki brązu	

3.2.5. MUZEA I PLACÓWKI EDUKACYJNO-WYSTAWIENNICZE

Centrum Edukacji Kampinoskiego Parku Narodowego w Izabelinie ul.

Tetmajera 38, Izabelin Godziny otwarcia:

poniedziałek - piątek. 7.30 - 15.30 sobota -

niedziela: 10.00 - 16.00

Na terenie Centrum Edukacji w Izabelinie znajduje się ekspozycja stała „Przyroda i historia Puszczy Kampinoskiej” składająca się z dioram prezentujących cztery najbardziej typowe środowiska Puszczy Kampinoskiej (bór mieszany, las bagienny, łąka i wydma) wraz z występującymi tam roślinami i zwierzętami. Eksponowane są także pamiątki związane z historią Puszczy Kampinoskiej. Centrum Edukacji prowadzi działalność edukacyjną z zakresu ekologii, na którą składają się zajęcia tematyczne, warsztaty i szkolenia.

3.2.6. WARTOŚCI NIEMATERIALNE

Zakład w Laskach

W 1920 r. ks. Władysław Korniłowicz został poproszony o opiekę duchową nad Zakładem dla Niewidomych w Laskach. Zakład w Laskach stał się pod jego kierownictwem nie tylko placówką skupiającą różne formy opieki i szkolenia niewidomych, lecz także ośrodkiem apostołstwa wobec ludzi poszukujących wiary. Powstała Biblioteka Wiedzy Religijnej, wydawnictwo, księgarnia i pismo „Verbum” oraz dom rekolekcyjny. Ks. Korniłowicz zmarł w Laskach w 1946 r. We wrześniu 1978 r. rozpoczęto jego proces beatyfikacyjny.

W okresie powstania warszawskiego Stefan Wyszyński (pseudonim „Radwan III”) był kapłanem Grupy AK „Kampinos” oraz szpitala powstańczego. Rezydował w tym czasie w Zakładzie dla Niewidomych w Laskach. Po wojnie, już jako prymas Polski, często odwiedzał Zakład w Laskach. W latach 1945-1952 kapłanem ośrodka w Laskach był ks. Aleksander Fedorowicz. W 1951 został pierwszym proboszczem erygowanej przez prymasa Wyszyńskiego parafii w Izabelinie. Ks.

Fedorowicz jako jeden pierwszych w Polsce, jeszcze przed reformą Soboru watykańskiego II, otrzymał zgodę kardynała Wyszyńskiego na sprawowanie liturgii częściowo w języku polskim oraz odprawianie mszy twarzą do wiernych.

Miejsca pamięci

- ☐ Cmentarz wojenny z lat 1939 - 1945 w Laskach
- ☐ Pomnik z 1977 r. poświęcony pamięci mieszkańców Truskawia i okolicznych miejscowości oraz powstańców grupy „Kampinos” AK poległych i zamordowanych w latach 1939 - 1945
- ☐ Krzyż Walerego Remiszewskiego w Truskawiu
- ☐ Pomnik przy Drodze Łączniczek AK w Sierakowie z 1950 r. poświęcony żołnierzom poległym 24.06.1944 r.
- ☐ Pomnik poświęcony zamordowanym przez Niemców mieszkańcom Sierakowa
- ☐ Pomnik na terenie tzw. Opalenia z 1948 r. poświęcony żołnierzom VIII Rejonu AK zabitych przez zaborowskie gestapo
- ☐ Pomnik na terenie tzw. Pociechy z 1977 r. poświęcony żołnierzom AK poległym w walkach pod Pociechą w dniach od 28 sierpnia do 2 września 1944 roku
- ☐ Izba Pamięci na terenie Szkoły Podstawowej w Izabelinie
- ☐ Tablica pamiątkowa w Izabelinie przy ul. Leśnej 12
- ☐ Naścienna tablica pamiątkowa w Kaplicy MB Anielskiej w Laskach
- ☐ Trzy krzyże w Hornówku poświęcone pamięci rodziny spalonej przez hitlerowców za pomoc Żydom
- ☐ Krzyż poległym 1939 - 1945 na drodze z Palmir do Pociechy
- ☐ Kamień Ułanów Jazłowieckich na uroczysku Nadłuże
- ☐ Pomnik Pamięci Leśników przy Dyrekcji KPN
- ☐ Mogiła powstańców styczniowych w Izabelinie

4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT

Perspektywy rozwoju pod kątem wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego gminy – mocne i słabe strony oraz wynikające stąd szanse i zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego.

Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
Zabytkowy zespół Zakładu dla Niewidomych w Laskach, ważny dla historii Polski, szczególnie w czasach okupacji i w okresie PRL-u Położenie na terenie i w otulinie Kampinoskiego Parku Narodowego Atrakcyjnie szlaki piesze i rowerowe na terenie Puszczy Kampinoskiej Ośrodek edukacyjny Kampinoskiego Parku Narodowego w Izabelinie Tradycja walk o niepodległość Polski w okresie powstania styczniowego oraz okupacji hitlerowskiej	Mała liczba obiektów zabytkowych Niedostateczna promocja walorów turystycznych gminy Trudność pogodzenia przez Zakład w Laskach roli ośrodka dla niewidomych i otwartego dla zwiedzających ważnego miejsca pamięci	Ochrona obiektów świadczących o tożsamości gminy Finansowanie prac konserwatorskich ze środków gminy, konserwatora zabytków oraz z funduszy europejskich Uwzględnianie ochrony zabytków i miejsc pamięci w planowaniu przestrzennym	Niebezpieczeństwo naporu inwestycyjnego zagrażającego przyrodzie oraz integralności układów ruralistycznych Brak działań na rzecz wykorzystania tradycji historycznej dla promocji gminy

Historyczne mogiły i nekropolie z okresu powstania styczniowego i okupacji niemieckiej			
Bezpośrednie sąsiedztwo Warszawy			

5. CELE I DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2023 - 2026 DLA GMINY IZABELIN

5.1. WSTĘP

Gmina Izabelin położona jest w samym sercu Kampinoskiego Parku Narodowego oraz w bezpośrednim sąsiedztwie Warszawy. Kampinoski Park Narodowy obejmuje 86% powierzchni gminy, a reszta jej terenów leży w otulinie parku. Z tego unikalnego położenia wynika atrakcyjność turystyczna gminy.

Niezbyt długa historia gminy związana z położeniem w sercu wielkiej puszczy skutkuje małą liczbą zabytków, jakie znajdują się na jej terenie. Najważniejszymi elementami dziedzictwa kulturowego są miejsca pamięci narodowej, związane z powstaniem styczniowym oraz z hitlerowską okupacją. Jedynym w swoim rodzaju miejscem jest Zakład dla Niewidomych w Laskach. Z zakładem związanych było wielu bardzo ważnych dla polskiej historii, literatury oraz duchowości ludzi. Wśród nich m.in. prymas Polski kardynał Stefan Wyszyński, współtwórca Zakładu ks. Władysław Kornilowicz, kapelan Szarych Szeregów i AK, działacz KOR-u, pisarz ks. Jan Zieja, pierwszy premier III RP Tadeusz Mazowiecki, aktorka i działaczka KOR-u Halina Mikołajska, pisarze i poeci – Antoni Słonimski, Jan Lechoń, Marian Brandys, Stanisław Stomma. Zakład dla Niewidomych w Laskach, ze względu na swoją rolę placówki leczniczej i szkolnej dla niewidomych, nie może pełnić funkcji otwartego dla publiczności muzeum. Muzeum takie, poświęcone powstaniu styczniowemu, walkom AK w Puszczy Kampinoskiej, historii Zakładu dla Niewidomych oraz wybitnym ludziom związanych z Zakładem mogłoby powstać poza terenem Zakładu.

5.2. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE

PRIORYTET 1. Poprawa stanu zachowania zabytków oraz ładu przestrzennego gminy

CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych i organizacyjnych do stworzenia odpowiednich warunków ochrony środowiska kulturowego

CEL STRATEGICZNY 2. Działania na rzecz poprawy stanu zachowania obiektów zabytkowych

PRIORYTET 2. Wzmacnianie tożsamości lokalnej i promocja gminy

CEL STRATEGICZNY 3. Wzmacnianie tożsamości lokalnej i włączenie społeczeństwa gminy w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego

CEL STRATEGICZNY 4. Działania na rzecz zwiększenia potencjału turystycznego gminy

5.3. TABELA – CELE I DZIAŁANIA USTALANE W „PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY IZABELIN NA LATA 2023 - 2026” (WRAZ Z TERMINARZEM).

CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych i organizacyjnych do stworzenia odpowiednich warunków ochrony środowiska kulturowego

Cel ten koresponduje z zadaniami gminy określonymi w art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;

CELE OPERACYJNE	DZIAŁANIA	TERMINARZ/ZASADY DZIAŁAŃ
CEL OPERACYJNY 1. Wykorzystanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i innych instrumentów planistycznych jako instrumentu przyczyniającego się do poprawy ładu przestrzennego gminy oraz ochrony zabytków	DZIAŁANIE 1. Opracowanie i aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, przy uwzględnieniu problematyki ochrony środowiska kulturowego	sukcesywnie
	DZIAŁANIE 2. Ujmowanie w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzjach o warunkach zabudowy zapisów o ochronie obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków i włączonych do gminnej ewidencji zabytków	sukcesywnie w miarę wydawania decyzji
CEL OPERACYJNY 2. Monitorowanie stanu zachowania zabytków oraz działania na rzecz jego poprawy	DZIAŁANIE 3. Aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków	do grudnia 2026 r.
	DZIAŁANIE 4. Sporządzenie następnej edycji „Programu opieki nad zabytkami”	do grudnia 2026 r.

	DZIAŁANIE 5. Informowanie władz konserwatorskich o zagrożeniu zabytków i ładu przestrzennego w gminie	
	DZIAŁANIE 6. Sporządzenie sprawozdania z realizacji „Programu opieki nad zabytkami”	grudzień 2024 r., grudzień 2026 r.
CEL OPERACYJNY 3. Objęcie ochroną prawną szczególnie wartościowych zabytków	DZIAŁANIE 7. Współpraca przy opracowywaniu wniosków do Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpisanie najcenniejszych zabytków do rejestru zabytków	sukcesywnie

CEL STRATEGICZNY 2. Działania na rzecz poprawy stanu zachowania obiektów zabytkowych

Cel ten koresponduje z zadaniami gminy określonymi w art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

CEL OPERACYJNY 4. Finansowanie działań mających na celu poprawę stanu zachowania i estetyki obiektów zabytkowych	DZIAŁANIE 8. Dofinansowanie remontów i renowacji obiektów zabytkowych wpisanych do Rejestru Zabytków i włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków oraz miejsc pamięci	na podstawie uchwały Rady Gminy (dofinansowanie remontów obiektów włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków umożliwia Ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
		oraz niektórych innych ustaw, art. 1 pkt. 10)
	DZIAŁANIE 9. Działania na rzecz poprawy wyglądu i odpowiedniej aranżacji przestrzeni publicznej	do sprawozdania z realizacji niniejszego „Programu...” zostanie załączona lista obiektów i wykonanych prac

CEL STRATEGICZNY 3. Wzmacnianie tożsamości lokalnej i włączenie społeczeństwa gminy w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego

Cel ten koresponduje z zadaniami gminy określonymi w art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

CEL OPERACYJNY 5. Zwiększenie wiedzy i świadomości mieszkańców gminy nt. wagi kultywowania tradycji kulturowych regionu	DZIAŁANIE 10. Zaopatrzenie szkół w materiały umożliwiające wprowadzenie do programów szkolnych elementów wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	kontynuacja
	DZIAŁANIE 11. Działania na rzecz powstania muzeum poświęconego powstańcom styczniowym, żołnierzom AK walczącym w Puszczy Kampinoskiej, a także historii Zakładu dla Niewidomych w	kontynuacja
	Laskach oraz ludziom związanym z Zakładem – ciąg dalszy	

CEL STRATEGICZNY 4. Działania na rzecz zwiększenia potencjału turystycznego gminy

- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

CEL OPERACYJNY 6. Promocja turystyczna gminy	DZIAŁANIE 12. Opracowanie przewodnika przedstawiającego walory kulturowe i przyrodnicze gminy oraz miejsca związane z historią i wybitnym postaciami historycznymi	do grudnia 2024 r.
	DZIAŁANIE 13. Opublikowanie przewodnika na stronie internetowej gminy	do grudnia 2024 r.
	DZIAŁANIE 14. Opublikowanie przewodnika w wersji papierowej	do grudnia 2026 r.
	DZIAŁANIE 15. Wspieranie wydawnictw dotyczących historii i dziedzictwa kulturowego gminy	sukcesywnie
	DZIAŁANIE 16. Wykorzystanie imprez masowych organizowanych w gminie oraz innych okazji budzących zainteresowanie mediów do promocji dziedzictwa kulturowego gminy	sukcesywnie
CEL OPERACYJNY 7. Działania na rzecz rozwoju bazy i infrastruktury turystycznej	DZIAŁANIE 17. Rozbudowa infrastruktury turystycznej w miejscowościach gminy oraz wzdłuż szlaków turystycznych (w porozumieniu z dyrekcją Kampinoskiego Parku Narodowego)	kontynuacja

	DZIAŁANIE 18. Wytyczanie i budowa oraz konserwacja szlaków turystycznych pieszych i rowerowych we współpracy ze starostwem powiatowym	kontynuacja
--	---	-------------

5.4. MONITORING REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wójt/burmistrz/prezydent ma obowiązek sporządzania, co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go do akceptacji przez Radę Gminy.

Wyniki osiągnięte przy realizacji Programu Opieki nad Zabytkami powinny być oceniane na podstawie stopnia realizacji działań wyszczególnionych powyżej.

5.5. INSTRUMENTARIUM GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

5.5.1. INSTRUMENTY PRAWNE:

- 1) przepisy ustawowe;
- 2) programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;
- 3) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- 4) wynikające z przepisów ustawowych dokumenty wydawane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków;

5.5.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI:

- 8) strategia rozwoju gminy;
- 9) plany rozwoju lokalnego;
- 10) programy rozwoju infrastruktury gminy;
- 11) programy ochrony środowiska przyrodniczego;
- 12) programy prac konserwatorskich;
- 13) studia i analizy, koncepcje;

- 14) plany rewitalizacji;
- 15) umowy i porozumienia;
- 16) kontrakty;
- 17) prowadzenie instytucji, w tym tworzenie podmiotów prawnych;
- 18) współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
- 19) współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego;
- 20) współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi;
- 21) współpraca z diecezją w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

5.5.3. INSTRUMENTY FINANSOWE:

- 1) dotacje;
- 2) subwencje;
- 3) dofinansowania;
- 4) nagrody;
- 5) zachęty finansowe;
- 6) zbiórki społeczne;
- 7) programy operacyjne uwzględniające finansowanie z funduszy Wspólnoty Europejskiej⁴.

5.5.4. INSTRUMENTY SPOŁECZNE:

- 1) pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego;
- 2) edukacja kulturowa;
- 3) informacja nt. znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy; 4) współdziałanie z organizacjami społecznymi;

5.5.5. INSTRUMENTY KONTROLNE:

- 1) monitoring stanu środowiska kulturowego;
- 2) aktualizacja bazy danych geodezji i gospodarki gruntami, infrastruktury technicznej, stanu zagospodarowania przestrzennego gminy, stanów technicznych obiektów zabytkowych, poziomu bezrobocia;

⁴ Dofinansowanie kolejnych projektów mających na celu ochronę środowiska kulturowego będzie możliwe w następnym cyklu budżetowym (2021-27). Przygotowanie ewentualnych propozycji programowych należałoby rozpocząć już teraz.